

Jerzy J. Kolarzowski

"Gospodarka i społeczeństwo. Zarys socjologii rozumiejącej", Max Weber, przekład i wstęp D. Lachowska, Warszawa 2002 : [recenzja]

Nowa Krytyka 14, 388-390

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kiedy jest człowiekiem. Dla marksizmu i socjalizmu problemem centralnym nie są klasy, ale jednostka ludzka. A więc i dziś dla rozwoju marksizmu i dla teorii socjalistycznej ten problem jest bardziej decydujący niż kiedykolwiek.

Problematyka jednostki ludzkiej, języka i poznania tworzą u Schaffa jeden teoremat. W kolejnym rozdziale Ponzio zastanawia się nad ich rzeczywistym i przedmiotowym stosunkiem. Idealizm, materializm mechanistyczny, materializm historyczno-dialektyczny, to stanowiska filozoficzne, w obrębie których musi obligatoryjnie pojawić się pytanie o relację między językiem i rzeczywistością.

Rozdział piąty książki – *Markszizm i jednostka ludzka* – tworzy esej Schaffa, w którym przedstawia on swoje rozważania dotyczące tłumaczenia i sensu Marksowskich *Tez o Feuerbachu*. Czytelnik ma możliwość zapoznania się ze stanowiskiem Schaffa wobec problemu humanizmu i antyhumanizmu w marksizmie oraz z polemiką z Lucienem Sève'em.

W rozdziale szóstym Ponzio szczególną uwagę poświęcił problemom znaku. Znaki werbalne tworzą podklasę wewnątrz znaków określonych, tj. klasy znaków, które według Schaffa są takie tylko w komunikacji ludzkiej, a więc nie odnoszą się do komunikacji między zwierzętami, gdyż

wtedy w nazwie „znak” musiałyby być zawarty sens tylko przenośny.

Kolejny rozdział jest zapisem rozmowy Autora z polskim filozofem podczas jego wizyty w styczniu 2000 r. w Bari. Schaff mówi w niej m.in., że nie używa terminu „postkapitalizm”, gdyż jak twierdzi, jest to termin teoretyków amerykańskich i to nie tych z lewicy. Mówienie o postkapitalizmie oznacza mówienie o nie-kapitalizmie. Kiedy się mówi „postkapitalizm”, mówi się: „koniec kapitalizmu”.

Książkę zamyka esej Schaffa (tytuł oryginału *Strukturelle Arbeitslosigkeit – das soziale Grundproblem unserer Epoche*, 1999) poświęcony problematyce bezrobocia strukturalnego oraz jego znaczenia dla współczesnej kultury i wchodzącej w kryzys cywilizacji pracy.

Warto dodać, że dzieło o polskim filozofie kończą liczne fotografie z pobytu Adama Schaffa w Bari wykonane przez syna prof. Ponzio, Emanuele, specjalistę z dziedziny literatury i filozofii rosyjskiej.

Jerzy J. Kolarzowski
Instytut Historyczno-Prawny
Warszawa

Panorama nowości filozoficznych i humanistycznych

Niniejszy przegląd nowości wydawniczych ma charakter autorskiego wyboru. Zatem zarówno dobór książek, jak i ich ocena siłą rzeczy będą subiektywne. Omówione zostaną najważniejsze, zdaniem recenzenta, pozycje z filozofii, socjologii, antropologii kulturowej, eseistyki humanistycznej. W większości wypadków omawiane będą pozycje wydane w 2002 r. Wyraźne odstępstwo od tej cezurę dotyczy książek, których dystrybucja ze względu na późny termin druku zaczęła się odbywać już w roku 2002. Wielu autorów, tłumaczy i wydawców dokłada ogromnego wysiłku, który ma na celu już nie tylko przyswojenie czytelnikowi polskiemu ważnych naukowych i artystycznych treści, ale nade wszystko unowocześnienie świadomości zbiorowej. Wysiłki te nie idą w jednym kierunku, raczej układają się wokół kilku czy kilkunastu zagadnień, co stwarza wrażenie rozproszenia, „archipelagu”. Stan ten tłumaczy przyjętą formę poniższych omówień.

Ambicją autora wyboru jest docieranie do nowych małych oficyn, które niejednokrotnie wydają bardzo oryginalne pozycje. **Dlatego też zwracam się z apelem, by autorzy, tłumacze i wydawcy książek nadsyłali je na adres redakcji „Nowej Krytyki”.** Rekomendacje i uwagi pod adresem tego działu proszę kierować bezpośrednio na adres poczty elektronicznej autora: kolarzowski@inetia.pl

Klasyki XX stulecia: socjologowie, filozofowie społeczni, historycy idei

Max Weber: *Gospodarka i społeczeństwo. Zarys socjologii rozumiejącej*. Przeład i *Wstęp* D. Lachowska. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002 (Biblioteka Socjologiczna). Jest to główna praca Webera, uznawana za największe dokonanie socjologii niemieckiej. W historii socjologii należy do kilkunastu dzieł, których znaczenie historyczne i teoretyczne aktualność są poza wszelką dyskusją. Zawiera systema-

tyczny i teoretyczny wykład głównych działów socjologii: socjologię państwa, narodu, polityki, prawa, socjologię władzy, gospodarki, religii i socjologię miasta. Należy do kanonu lektur socjologicznych, w Polsce ukazuje się po raz pierwszy (I wyd. niemieckie w latach 1921/22).

Max Horkheimer: *Zmierzch. Notatki z Niemiec 1931–1934*. Przekład H. Walentowicz. KiW, Warszawa 2002. Książka stanowi zbiór refleksji i spostrzeżeń notowanych przez Autora w okresie dochodzenia Hitlera do władzy. Wydanie tych zapisków pełni rolę *memento* – podobieństwa między republiką weimarską zaczynającą być widoczne wszędzie tam, gdzie kapitalizm ma stanowić jedyne remedium dla społeczeństw dotkniętych wcześniej kataklizmami wojny i rewolucji.

Isaiah Berlin: *Zmysł rzeczywistości. Studia z historii idei*. Przekład M. Filipczuk. Zysk i S-ka, Poznań 2002. Autor – emigrant rosyjski pochodzenia żydowskiego, członek Akademii Brytyjskiej, jeden z najślynniejszych politologów i historyków idei politycznych. Tom pod red. H. Hardy'ego zawiera studia: *Zmysł rzeczywistości; Osąd polityczny; Filozofia i represje rządowe; Socjalizm i teorie socjalizmu; Marksizm i Międzynarodówka w XIX wieku; Rewolucja romantyczna: kryzys w historii myśli współczesnej; Zaangażowanie artysty: rosyjskie dziedzictwo; Kant jako nieznanne źródło nacjonalizmu; Rabindranath Tagore i świadomość narodowa*.

Bronisław Malinowski: *Dziennik w ścisłym znaczeniu tego wyrazu*. Wstęp i opracowanie G. Kubica. Wydawnictwo Literackie, Kraków 2002. Książka jest ważnym świadectwem z co najmniej kilku powodów. Autor *Życia seksualnego dzikich*, światowej sławy uczony antropolog, w *Dzienniku* czyni siebie obiektem analizy introspekcyjno-psychologicznej. Publikowany po raz pierwszy w całości *Dziennik* obejmuje lata spędzone w Zakopanem, Anglii, Australii i Nowej Gwinei.

Maria i Stanisław Ossowsky: *Intymny portret uczonych. Korespondencja*. Wybór, opracowanie i wprowadzenie E. Neyman, konsultacja M. Ofierska. Wyd. Sic!, Warszawa 2002. Książka zawiera korespondencję M. i S. Ossowskich z lat 1918–1963, fragmenty dziennika S. Ossowskiego obejmujące lata 1905–1963 oraz kalendarium życia i twórczości każdego z małżonków.

Bernhard Waldenfels: *Topografia obcego. Studia z fenomenologii obcego*. Przekład J. Sidorek. Oficyna Naukowa, Warszawa 2002, seria Terminus, t. 29. Autor jest kontynuatorem fenomenologii Husserla i badaczem jej społecznych aspektów. Fenomenologia obcego wychodzi od metafory „miejsce własne” po to, by zgłębiać wszystko, co w pełni niemożliwe do poznania, a więc zewnętrzne, transcendentalne, nieskończone, w konsekwencji obce.